

בס"ד. י"א ניסן, ה'תשמ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות¹, וידוע דיוק רבותינו נשיאינו בזה, מדוע² מזכירים ענין יציאת מצרים גבי הגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו ממש, שמדגישים ומדייקים שגאולה זו תהי' כמו יציאת מצרים. גם ידוע הדיוק בזה³ במ"ש כימי צאתך לשון רבים, הרי הגאולה ממצרים היתה ביום אחד, כמ"ש⁴ בעצם היום הזה גו', בחמשה עשר בניסן. גם צריך להבין בכללות המצוה דזכירת יציאת מצרים, שצריכים להזכירה פעמיים בכל יום⁵, דלכאורה מה נוגע בהזכרון שהיציאה היא ממצרים דוקא, ולא עיקר הענין שהוא היציאה משעבוד לחירות ומגלות לגאולה, שענין זה שייך גם ביציאה מגלות בבל ושלאחרי'.

(ב) **והנה** ידוע ומבואר בכמה מקומות, שכל ענין בעבודה כפשוטה קשור עם אותו הענין כפי שהוא בעבודה רוחנית. וכן הוא גם בפשטות, שהאדם הוא נשמה בגוף, והעיקר הוא הנשמה, ולכן כל עניניו הגשמיים קשורים עם עניני הנשמה שהם ענינים רוחניים, ואדרבה, הענין הרוחני הוא התכלית והעיקר. ואף שבנוגע לפועל אומרים שהמעשה הוא העיקר⁶, מ"מ, בנוגע להענין הנפעל ע"י העבודה, מובן, שהעבודה הרוחנית תופסת ענין ומקום ומעלה חשובים ביותר, ובכמה ענינים דוקא העבודה הרוחנית היא העיקר. וכן הוא גם בנוגע להשער והסולם שעל ידו עולים התורה ומצוות⁷ למעלה, שזהו הסולם דתפלה⁸, הרי אע"פ שתפלה היא מצוה שבדיבור, מ"מ אמרו רז"ל⁹ איזוהי עבודה שבלב זו תפלה, היינו שעיקר ענין התפלה הוא היותה עבודה שבלב, עבודה רוחנית, לשעבד הלב לעבודתו ית', וע"י הלב נמשך לכל האברים, וכמאמר¹⁰ ליבא פליג לכולא שייפין, היינו בכל שאר המצוות, דזהו מ"ש¹¹ כל עצמותי תאמרנה גו', היינו, שכל המצוות התלויות באברים עד למצוות התלויות בדיבור ובמחשבה כולם מקבלים חיותם מן הלב. ובפרטיות יותר, תלת שליטין אינון מוחא ליבא וכבדא¹². והיינו, שבעבודה הרוחנית ישנו ענין המוח והשכל, ונוסף לזה ישנו ענין הלב שהוא מקום משכן המדות¹³, דהעבודה שבלב היא עבודת המדות, ועיקרה היא האהבה כמאמר¹⁴ לית פולחנא כפולחנא דרחימותא,

(1) מיכה ז, טו.
 (2) ראה סידור רצא [תכר], א. שער האמונה פנ"ב.
 (3) סה"מ תש"ח ע' 151 וע' 167. ועוד.
 (4) ח"א בהשמטות רסא, ב. ח"ג קעו, א. הובא גם באוה"ת נ"ך עה"פ ס"ג וס"ז (ע' תפרתפז). סה"מ תשי"ח שם ע' 159.
 (5) בא יב, יז. מא. מח.
 (6) ברכות יב, ב. וראה גם תו"א וארא נו, א.
 (7) מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' קו.
 (8) אבות פ"א מ"ז.
 (9) ראה זוהר ח"א רסו, ב. ח"ג רמג, א. שו, ב.
 (10) תענית ב, א. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ב ע' 116 ואילך.
 (11) ראה זח"ג קסא, ב. רכא, ב (ברע"מ).
 (12) תהלים לה, יו"ד.
 (13) זח"ב קנג, א.
 (14) תניא רפ"ט.
 (15) זח"ג רסז, א.

וכמ"ש¹⁴ ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך דייקא. ומכל זה מובן, דעיקר ענין יציאת מצרים (ברוחניות) נפעל בעבודה הרוחנית, בעבודה שבלב ושכמוח. ומזה יובן ענין יציאת מצרים כפשוטו, כי מן הענינים ברוחניות נשתלשלו הענינים בגשמיות כפשוטם, ולכן הבנת פשטות הענינים היא בהקדים הבנה והסברה ברוחניות הענינים (שזהו העיקר והשורש כו'). כלומר, דמכיון שישנו ענין המצרים ברוחניות ובעבודת הנשמה ובעבודת האדם, הנה מזה צריך להיות יציאת מצרים, היציאה ממצרים. ולכן מזכירים יציאת מצרים בכל יום, כי העבודה הרוחנית היא בכל יום ויום, כמ"ש¹⁵ אדם לעמל יולד, היינו שתכלית האדם היא העמל והעבודה בכל יום ויום, בג' אופני העמל¹⁶, עמל מלאכה, עמל שיחה ועמל תורה, שכולם צריכים להיות באופן דיציאה ממצרים (כדלקמן). ומכיון שישנו חילוק כללי בין אופן העבודה ביום לאופן העבודה בלילה, ועד שכללות העבודה במקדש היא רק ביום משא"כ בלילה שערי ההיכל ננעלים¹⁷, לכן גם הזכרת יצי"מ יש בה ב' אופנים, בלילה וביום. והכוונה בזה היא גם לענין של יום ולילה ברוחניות, דהיינו¹⁸ גלות וגאולה, שהעבודה דיצי"מ צריכה להיות בכל גלות וגלות ובכל ענין של גאולה מן הגלות, כולל הגאולה מהגלות הזו האחרון, הגאולה במהרה בימינו ע"י משיח צדקנו.

ג) וביאור הענין בעבודה הרוחנית, הנה כתיב¹⁹ ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, ואמרו רז"ל²⁰ לעבדה ברמ"ח מצוות עשה ולשמרה אלו שס"ה מצוות לא תעשה, דרמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת הם כנגד אברי האדם, רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מל"ת כנגד שס"ה גידים, דפרטי אברים אלו קשורים ג"כ עם הנשמה שגם בה יש התחלקות, כמבואר בספר תניא קדישא²¹ אופן ההתחלקות שבנשמה. והנה סדר עבודת האדם לשמש את קונו הוא כמו בגוף האדם כפשוטו, שהתחלתו הוא הראש, וכ"ה גם בעבודה, כמאמר רז"ל²² אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, שכובד ראש זה ענינו ההתבוננות בגדלות האל ושפלות האדם, ומן ההתבוננות שבמוח נמשך אח"כ במדות שבלב, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, ומזה נמשך אח"כ בכל האברים, ליבא פליג לכל שיפיין, עד שזה פועל על המעשה בפועל.

והנה אנו²³ רואים ברוחניות הענינים (כמו שהוא גם בגשמיות בגוף האדם), דכדי שיומשכו הענינים מן המוח שבראש אל המדות שבלב, יש ביניהם מיצר הגרון, דשמו אשר יקראו לו בלשון הקודש הוא מיצר הגרון היינו שהוא מיצר מלשון צר (היפך הרחבות), דטעם הדבר שכן הוא בגוף האדם כפשוטו הוא משום שכן הוא

לקו"ת שה"ש מה, ד. ועוד.

21 פנ"א.

22 ברכות ל, ב.

23 (בהבא לקמן — ראה גם סה"מ ה'ת"ש ע' 41

ואילך (וש"נ). תו"א ומאמרי אדה"ז תקס"ג שם.

תו"ח שמות קג [עא], א ואילך. אוה"ת וארא ע' קעד

ואילך. רמ ואילך. בא ע' רסד ואילך. המשך מים

רכים תרל"ו פקמ"ז ואילך. ועוד.

14) ואתחנן ו, ה.

15) איוב ה, ז.

16) ראה סנהדרין צט, ב.

17) ראה מדות ספ"א.

18) ראה שהש"ר פ"ג, א. זח"ג סז, רע"ב וראה

גם אוה"ת וארא ע' רמ. סה"מ תש"ח שם ע' 153.

19) בראשית ב, טו.

20) ראה זוהר ח"א כז, א. ח"ב קסה, ב. תקו"ז

תכ"א (סב, א). שם תנ"ה (פח, ב). יל"ר בראשית.

בציור הרוחני, דכדי שההתבוננות תומשך מן המוח ותוולד ממנה מדה בלב, הרי הסדר בזה הוא (הן בעניני קדושה והן בעניני שכל וחיים בכלל, אפילו חיי הרשות), שאחרי ההתבוננות במוח עדיין אין זה מספיק שתוולד מדה בלב, משום שמוחין ומדות הם הפכים זה מזה. דהמוחין צריכין שלוה ושקט, כפשטות הענין, דכדי שההתבוננות בשכל תהי' לאמיתתה ולעומקה הרי זה כאשר האדם מתבונן בענין בלי רוח סערה, אלא בהתיישבות. משא"כ המדות שבלב ענינם הוא דוקא ענין של סערה והתפעלות, דזהו מהות ענין המדות, אהבה ויראה וענפיהם²⁴, שהם דוקא באופן של התפעלות עד לרוח סערה כו'. והנה ההתבוננות שבשכל הקר מתוך שקט ושלוה ובלי התפעלות היא המביאה להשגת והבנת הדבר לאשורו, כי אי אפשר שיהי' משוחד ויהיו לו נטיות וכיו"ב, אלא האדם צריך לעשות כל התלוי בו לחדור (דערגרונטעווען זיך) לעומקו של ענין ולראות את הענין באופן שהוא אמת לאמיתו. ועי' השקו"ט ויגיעה אמרו רז"ל²⁵ יגעת ומצאת תאמין, ואז בא לידי מסקנא והחלטה שיש דבר שהוא טוב בכלל ויש ענין של רע, וצריך להיות סור מרע ועשה טוב²⁶. ואח"כ צריך להחליט שדבר זה הוא טוב לו ודבר זה הוא רע לו, כי כאשר בא לידי מסקנא בשכל שיש טוב ורע, עדיין אין זה מכריח אותו, ורק כאשר מקשר זה עם ההחלטה שזה טוב לו או רע לו, מזה באה ההחלטה בלבו בכל התוקף שיהי' ענין האהבה לאלקות, ואהבת את הוי' אלקיך¹³, ובכל לבבך בשני יצריך²⁷, שמהפך גם את החלל השמאלי (ועד ששני החללים, חלל הימני והשמאלי נכללים בתיבה אחת, לבבך).

והנה בכדי שיבוא מן ההתבוננות בשכל לידי החלטה בשכל הרי זה ענין של ירידה. כי בעולם ההתבוננות והשקו"ט שבשכל יש מ"ט פנים לכאן ומ"ט פנים לכאן²⁸, וההחלטה והמסקנא הו"ע של ירידה. אמנם ירידה זו היא באותו העולם עצמו, בעולם השכל. אבל כדי שההחלטה שבשכל תתהפך להיות מדה שבלב, הרי זה צריך ליטול משך זמן ושינוי וירידה בעילוי ובמעלת השכל, ועד שנמשך למדה כזו שיש בה התפעלות ממש. ולפיכך כן הוא גם בגשמיות ציור גוף האדם, שבין הראש ללב יש מיצר הגרון, ששם כל ההמשכות וההשפעות מן הראש עוברים אל הלב באופן מצומצם ומוגבל ומדוד, עד שנקרא בשם מיצר. ורק לאחר מיצר הגרון נמשכים הענינים ללב האדם, שבו הם עומדים בהתפשטות הקשורה עם המדות בעולם המדות, המדות בכל פרטיהם, אהבה ויראה וענפיהם.

(ד) **והנה** מכיון שבמיצר הגרון אין השכל על טהרתו אלא בצמצום, וגם המדה עדיין לא באה לידי התרחבותה, לפיכך אפשר שתהי' מזה יניקה ללעו"ז. וזהו מה שמבואר בכ"מ²⁹ שמיצר הגרון נחלק לג' שרי פרעה, שר המשקים שר האופים ושר הטבחים, והם קנה וושט וורידין שבמיצר הגרון בגוף כפשוטו. והנה ממיצר הגרון יכול להשתלשל מצד סיבות שונות ומשונות שהם יעכבו את ההשפעה

(28) ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב. ועוד.

(29) תו"א הוספות קב, ג ואילך. המשך מים רבים

שם.

(24) תניא ספ"ג.

(25) מגילה ו, ב.

(26) תהלים לד, טו.

(27) ברכות נד, א.

וההמשכה והפעולה של ההחלטה שבראש על הלב, מוח שליט על הלב³⁰, עד שזה יכול להביא ח"ו להתגברות הלב, יצר לב האדם רע מנעוריו³¹. ומזה נשתלשל ענין של גלות, דתמורת זה שיהודי צריך להיות במעמד ומצב שהוא חלק אלקה ממעל ממש³² ונשמתו עיקר³³, ובנים אתם להוי' אלקיכם³⁴ ובאופן של גדלות, בני בכורי ישראל³⁵, נעשה אצלו ענין של גלות, בנים שגלו מעל שולחן אביהם המלך³⁶. דסיבת כל ענין הגלות הוא מצרים, מיצר הגרון הנ"ל.

ובזה יובן מדוע כל ענין של גלות נקרא על שם מצרים. דהנה, סיבת הגלות היא כמאמר³⁷ מפני חטאינו גלינו מארצנו, כי יהודי מצד עצמו שייך לארץ הקודש הנקראת ארץ ישראל², נחלת עולם מאלקי עולם לעם עולם, ולכן הסיבה היחידה לגלות מארצנו היא מפני חטאינו. אמנם, ענין החטא בישראל אין לו הבנה, כדאיתא בזוהר³⁸ נפש כי תחטא תוהא, היינו שזהו ענין של תמיהה, שהרי הנפש היא חלק אלוהי ממעל ממש, והנפש פועלת בגוף, כי הדם הוא הנפש³⁹, וא"כ איך יכול להיות ענין החטא, שזהו תמהון גדול ביותר. אך הענין הוא, דסיבת החטא הוא מיצר הגרון, מכיון שיש מקום צר והפסק וצמצום בשליטת המוח על הלב, ועד שהנשמה אינה כובשת ומושלת על הגוף באופן של אתהפכא, ולכן בא לענין של חטא, וכתוצאה מזה נעשה גם ענין הגלות כפשוטו.

וזוהו ענין גלות מצרים בעבודה רוחנית, שתמורת זה שהתבוננות שבראש תביא לידי כובד ראש, שאז עומדין להתפלל, הנה אצלו אין ההתבוננות פועלת על הלב, מצד מיצר הגרון המעכב ומיצר (מאכט איינג), ועד שמצירין לישראל⁴⁰ ואותותינו לא ראינו⁴¹, דאין רואים השפעת השכל האלקי במדות שבלב. וזוהי סיבת כל הגלויות, גלות בבל, מדי, פרס ויון, עד לגלות אדום. וההתחלה לכל זה היא בגלות מצרים, כאשר האדם הוא באופן של מצרים בעבודתו, מיצר הגרון, עד למיצרים וגבולים בכלל, שעבודתו מוגבלת מאד ואינו עובד ה' בכל מאדך, היינו בכל מדה ומדה שהוא מודד לך²⁷, ובמילא אין זה מעמד ומצב דעושין רצונו של מקום (כמבואר במסכת ברכות⁴²), דמזה בא ענין של גלות כפשוטו.

(ה) **והנה** אע"פ שהבריאה שברא הקב"ה את האדם (בגשמיות וברוחניות) היא באופן שיש מיצר הגרון המפסיק בין הראש ללב, מ"מ, נתן הקב"ה כח לכאו"א מישראל להתגבר על מיצר זה. וזהו מ"ש⁴³ אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם, דהקב"ה אמר נעשה אדם בצלמנו כדמותינו⁴⁴, ואמירתו של הקב"ה

30) זח"ג רכד, א. וראה תניא פי"ב. פי"ז. פ"ל.	38) ח"ג יג, ב.
31) נח ח, כא.	39) ראה יב, כג.
32) תניא פי"ב.	40) ראה ב"ר פט"ז, ד.
33) ראה שם פל"ב.	41) תהלים עד, ט.
34) ראה יד, א.	42) לה, ב. וראה לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ.
35) שמות ד, כב.	43) תהלים פב, ו. — הקאפיטל שמתחילים לומר
36) ברכות ג, סע"א.	בי"א ניסן השתא (ראה לעיל ע' v. וש"נ).
37) מוסף דיו"ט.	44) בראשית א, כו.

חשיב מעשה⁴⁵ ונתינת כח, היינו שבכל מעמד ומצב שבנ"י נמצאים הם באופן של אלקים אתם ובני עליון כולכם, בצלמנו כדמותינו, אפילו בסדר ההשתלשלות, ובכל מעשיך ובכל דרכיך⁴⁶. וכמבואר בהדרושים⁴⁷ על הפסוק⁴⁸ כי תצא למלחמה על אויבך, שמיד בצאתו למלחמה הרי הוא כבר במצב דעל אויבך, שהוא למעלה מאויביו, שאינו מציאות כזו שהאויב יכול להיות עמו בשוה, עם אויבך, כי ח"ו לומר ענין זה על בני עליון, ועאכו"כ על אלקים אתם. וכאשר היציאה למלחמה היא באופן כזה שהוא על אויבך, ואח"כ מקבל את האתערותא דלעילא ונתינת כח הנוספת אחרי היציאה, אז ונתנו ה' אלקיך בידך⁴⁸, וכל הנותן בעין יפה הוא נותן⁴⁹. ובפרט כאשר מקבץ את כל עשר כחות נפשו⁵⁰ (במלחמתו נגד היצר), ככל לבבך ובכל נפשך¹³, היינו כל עשר הכחות, הרי עשרה הם עדה קדושה, עדת א-ל, וכתיב⁵¹ אלקים ניצב בעדת א-ל, דשכינתא קדמא ואתיא⁵². ואז העבודה היא באופן דמלכתחילה אריבער⁵³, כי אין זה עולם מלשון העלם והסתר⁵⁴, אלא אלקים ניצב, אלקים אתם ובני עליון כולכם, ובכל מקום שהולך הקב"ה הולך לפניו, דזהו גם החידוש בענין המזוזה שהמלך שומר את עבדיו⁵⁵, היינו שהקב"ה שומר והולך לפניו לנחותם הדרך.

(ו) **וכל** זה נמשך אפילו בזמן החושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא, דאז נעשה יתרון האור מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות⁵⁶, שהו"ע ההתגברות בהפצת חכמת התורה באופן דאמת לאמיתו, חכמת האמת שבתורה, הפצת המעיינות חוצה. וזה פועל בעבודה הרוחנית, שיוצאין מן המיצרים וגבולים, ונעשה העבודה בכל מאדך, ומיד הן נגאלין⁵⁷, כיון שהם במעמד ומצב של זכו אחישנה⁵⁸. וזוכים בקרוב שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כי למעלה וגם למטה ישראל הם באופן דכימי צאתך מארץ מצרים, שיוצאים ממיצרים וגבולים, ולא רק יום אחד בשנה אלא בכל יום בשנה, כי כל יום ממלא תפקידו דאני נבראתי לשמש את קוניי⁵⁹, לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ויוצא למלחמה עם התחתון שאין תחתון למטה ממנו⁶⁰, תחתון שבתחתונים, ועושה אותו ראוי ומתאים להיות דירה להקב"ה, שבדירה נמצא הדר בכל עצמותו ומהותו⁶¹. וכימי צאתך מארץ מצרים, שאז נגלה עליהם ממה"מ הקב"ה, ויתירה מזו, בכבודו ובעצמו, כך גם אראנו נפלאות במהרה בימינו ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

-
43) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תריו. לקר"ש ח"א ע' 124.	45) ראה ב"ר פמ"ד, כב.
44) לקר"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.	46) אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
45) ראה הנסמן בלקו"ש חי"ט ע' 121 הערה 7.	47) ראה לקר"ת תצא לו, א.
46) ע"פ לשון הכתוב — קהלת ב, יג.	48) תצא כא, יו"ד.
47) רמב"ם הל' תשובה פ"ד ה"ה.	49) ב"ב נג, א. וש"נ.
48) ישע"י ס, כב. סנהדרין צח, א.	50) ראה "התמים" חוברת ב' ס"ע מה (ע, א) ואילך.
49) קדושין פב, א.	51) תהלים שם, א.
50) ראה תניא פל"ו.	52) ברכות ו, א.
51) אוה"ת בלק ריש ע' תקצז. המשך תרס"ו ס"ע ג [ה]. ובכ"מ.	